

Посилання на статтю

Ілляшенко О.В. Механізми управління у системі економічної безпеки підприємства / О.В. Ілляшенко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Дала, 2013 - №1(48). - С. 43-52.

УДК 005.2:[007.5+658.310.7]

О.В. Ілляшенко

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто поняття механізму управління. Визначено принципові передумови використання механізмів управління у системі економічної безпеки підприємства. Досліджено сутність та складові окремих механізмів в управлінні економічною безпекою підприємства. Конкретизовано аспекти застосування та вимоги до формування механізмів управління у системі економічної безпеки підприємства. Дж. 15.

Ключові слова: механізм управління, система, економічна безпека, підприємство.

JEL D82, M11

УДК 005.2:[007.5+658.310.7]

Е.В. Илляшенко

МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрено понятие механизма управления. Определены принципиальные предпосылки использования механизмов управления в системе экономической безопасности предприятия. Исследована сущность и составляющие отдельных механизмов в управлении экономической безопасностью предприятия. Конкретизированы аспекты применения и требования к формированию механизмов управления в системе экономической безопасности предприятия. Ист. 15.

UDC 005.2:[007.5+658.310.7]

O.V. Ilyashenko

MANAGEMENT MECHANISMS IN SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

Notion of management mechanism is considered. Principle premises of using management mechanisms in system of economic security of the enterprise are defined. Essence and components of separate mechanisms in management of economic security of the enterprise are searched. Aspects of their implementation and requirements to formation in system of economic security of the enterprise are formulated.

ВСТУП

У сучасних українських реаліях однією з найважливіших проблем підприємств є проблема забезпечення власної економічної безпеки на системній основі. Походження цієї проблеми можна пов'язати з нерівномірним розвитком економічних та правових відносин у країні за часів незалежності. Під нерівномірністю розвитку відносин мається на увазі, перш за все, зміна ролі держави в організації функціонування та управління підприємств. За часів СРСР роль держави була домінуючою, а вказівки – імперативними. Свобода вибору підприємства щодо економічних та правових аспектів свого функціонування та управління буда незначною. Завдання керівництва підприємства полягало лише в вірній реалізації оперативних функцій з організації виконання задач, що надійшли згори. Натомість, в умовах транзитивної економіки, що прийшла на зміну радянській, підприємство залишилося без захисту держави в аспекті своєї економічної, організаційної та інституціональної ефективності. Ці проблеми перестали бути проблемами економічної системи держави, а стали проблемами суто підприємства. Це зумовило появу низки небезпек для підприємства, про які раніше підприємство не замислювалося.

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. У результаті трансформації системи державної влади в Україні, ліквідації усіх проявів планової економіки майже знищене галузеве регулювання, яке дозволяло оптимізувати галузеві та міжгалузеві відносини у країні. Це призвело до того, що на рівень підприємства був спущений увесь загальний функцій ліквідованого державного ешелону управління. Очевидно, що ментальність керівництва підприємств, уся внутрішня організація підприємств виявилися зовсім не готовими до виконання нових функцій, керівники не мали ні відповідного досвіду, ні механізмів управління, що дозволяють враховувати конкуренцію, нестабільність і непередбачуваність зовнішнього середовища та, зрештою, справжню цілеспрямовану ворожість окремих елементів зовнішнього середовища, а згодом і органів державної влади.

Проблеми, які несподівано виникли, не мали адекватного варіанту вирішення у відповідній літературі. Наукові дослідження щодо управління підприємствами або іншими суб'єктами господарювання за часів СРСР були зосереджені, у переважній більшості, на технологічних аспектах операційної діяльності та на можливості автоматизації процесів управління. Дослідження, що стосуються економічного поводження підприємства як економічного агента ринкової системи, мали фрагментарний характер. Дослідження ж, що стосуються захисту власних економічних інтересів підприємства від зазіхань суб'єктивних та об'єктивних "економічних ворогів" взагалі мали одиничний характер та не могли слугувати теоретичним підґрунтям створення та застосування захисних механізмів у практиці функціонування підприємств. Така ситуація продовжувалася до кінця 90-х років, що цілком логічно вилилося у дуже тяжкі економічні наслідки для країни від світової економічної кризи тих часів. Отже, можна вважати, що лише у 2000-ні роки розпочалися масштабні та системні дослідження у царині економічної безпеки підприємств.

Характерною властивістю транзитивної економіки є наростаюча нестабільність: події стають все більш незвичними та невідомими, зростають темпи змін зовнішнього середовища, що за швидкістю суттєво перевершують реакцію підприємств. Для такої економіки потрібні інші, специфічні методи та механізми, що дозволяють попереджувати можливі зміни та загрози з боку зовнішнього середовища: у ринковій, науково-технічній, економічній, соціальній та політичній сферах [1]. Це зумовило якісний перехід від простіших концепцій забезпечення та управління економічною безпекою підприємства до більш складної концепції системи економічної безпеки підприємства (надалі СЕБП).

Але сама по собі концепція системи економічної безпеки підприємства не вирішує проблем практики, необхідне змістовне наповнення цієї концепції конкретними підходами, методами, механізмами, інструментами тощо. Тобто мова йде про формування сучасного методологічного базису створення та функціонування системи економічної безпеки підприємства, без якого неможливо перевести "статичне" розуміння наповнення СЕБП (цілі, завдання, функції, критерії тощо) у "динамічне" – механізми формування та управління СЕБП, що складаються з певної методичної та інструментальної бази. Саме знання щодо механізмів формування та управління СЕБП є найменш дослідженою ланкою наукової концепції СЕБП. Це зумовлює підвищення наукового інтересу до розробки та змістовного наповнення вказаних механізмів та зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз теоретичної бази щодо визначених у статті напрямів дослідження слід розподілити на дві частини. Перша частина стосується поняття "механізм управління" та його сучасне розуміння у теорії управління. Друга частина стосується особливостей управління економічно безпекою підприємства, що мають вплив на формування та використання певних механізмів управління у безпекозабезпечувальній діяльності.

Поняття "механізм" походить від давньогрецького "μηχάνησις" – пристрій, та має достатньо усталене тлумачення. Переважна більшість як загальних, так і спеціальних словників надають три визначення даного поняття: 1) механізм – це пристрій для передачі і перетворення рухів, що є системою тіл (ланок), в якій рух одного або декількох тіл (ведучих) викликає цілком певні рухи інших тіл системи [2]; 2) система, пристрій, що визначають порядок якогось виду діяльності [3]; 3) послідовність станів, процесів, визначальних собою якусь дію, явище тощо [4].

У сучасній економічній літературі, як окремий змістовний блок, розглядається поняття господарського механізму, як сукупності процесів, організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм, за допомогою яких реалізуються чинні в конкретних умовах економічні закони та процес відтворення [5, 6, 7].

У наукових джерелах з тематики менеджменту класично сутність механізму управління розкривається у такій спосіб. "Механізм управління розглядають як складну (найбільш активну) частину системи управління, що забезпечує дію на фактори, від стану яких залежить результат діяльності керованого об'єкту. Механізм управління включає у себе цілі управління, критерії управління, фактори управління, методи впливу на фактори управління та ресурси управління" [8, 9]. Натомість, у міру розвитку процесного підходу в управлінні зміст та роль механізмів управління суттєво переглядається. Як відзначає О.Ю.Чаленко: "Існуючі визначення механізму в понятійному визначенні близькі до процесу, тоді як в природних науках механізм носить виключно ресурсне визначення. Насправді механізм – це сукупність ресурсів економічного процесу і способів їх з'єднання. Відмітною особливістю пропонованого поняття є наявність процесу і нерозривний зв'язок і підлеглисть механізму процесу. У цьому понятті вироблено відмежування механізму від управління, тобто механізм представлений як керований ресурс процесу" [10].

Що стосується теоретичної бази управління економічною безпекою підприємства, то дослідження такої тематики мають лише фрагментарний характер. Єдиним у наш час більш-менш комплексним дослідженням економічної безпеки підприємства як об'єкту управління є дослідження О.М.Ляшенко. У монографії "Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства" нею розкриті логіка, характер, принципи та обмеження керованості економічної

безпеки підприємства. Опис організаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства може слугувати основою для формування понятійного поля та інструментального наповнення механізмів управління у СЕБП [11].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеною частиною загальної проблеми формування системи економічної безпеки підприємства слід вважати розробку та імплементацію у СЕБП механізмів управління, що враховують специфіку безпекозабезпечувальної діяльності.

Метою статті є визначення принципів передумов, складу та змісту механізмів управління у системі економічної безпеки підприємства.

ОСНОВНІ ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ дослідження пов'язані з конкретизацією аспектів застосування та вимог до формування механізмів управління у системі економічної безпеки підприємства.

Методи і методика дослідження. Для виконання поставленої мети у статті використано сукупність спеціальних методів та прийомів наукового дослідження, контекстний опис яких надано у [12, 13]. Зокрема було використано такі методи теоретичного й емпіричного дослідження: логічне узагальнення – для визначення сутності та складових окремих механізмів в управлінні економічною безпекою підприємства; аналіз і синтез – для визначення впливу цільових орієнтирів підприємства на особливості формування та застосування окремих механізмів управління економічною безпекою підприємства та визначення інструментального складу кожного з механізмів управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне підприємство є уособленням співіснування двох важливих систем: виробничо-господарської та соціально-економічної. Радянська наука сформувала достатньо повну та ефективну систему знань щодо механізмів управління у виробничо-господарській системі, які (знання) були повною мірою адаптованими та застосовними на практиці. Визнання підприємства як самостійної соціально-економічної системи створює новий вектор наукових досліджень діяльності підприємства, який був відсутнім у науці радянських часів. СЕБП, у свою чергу, є підсистемою у соціально-економічній системі підприємства. Недостатня кількість та якість наукових досліджень у царині управління у соціально-економічних системах в цілому та у їх підсистемах зокрема призвели до недооцінки важливості цього аспекту функціонування підприємств та, згодом, до гранично низької організаційної ефективності вітчизняних підприємств. Ситуацію в цілому не рятує навіть пряме залучення деякими підприємствами закордонного досвіду та закордонних фахівців з питань організації управління. Такі підприємства також потерпають від дії загроз економічній безпеці.

Основу процесів управління як виробничо-господарських та соціально-економічних систем складають, перш за все, соціальні колективи, від діяльності яких залежить стан вказаних систем та результативність їх функціонування. Управління у обох системах за суттю спрямоване на організацію діяльності цих соціальних колективів з досягнення встановлених цілей. Отже, проблема вибору та обґрунтування механізмів управління безпекозабезпечувальною діяльністю на підприємстві, що враховувала б інтереси різних соціальних груп, у тому числі за межами підприємства, є багатофакторною та стосується економічної, організаційної, мотиваційної, правової та інституційної складової. Тому при створенні певних механізмів управління у СЕБП необхідно враховувати усі зазначені складові, що зумовлює появу таких окремих механізмів управління у СЕБП як економічний, організаційний, мотиваційний, правовий та інституційний. Крім того, необхідно враховувати фактори зовнішнього середовища, що не

контролюються з боку підприємства. У свою чергу, при формуванні інструментарію механізмів управління у СЕБП необхідно встановлювати ступінь адекватності цілей різних акторів у складі підприємства (власника, менеджерів, працівників тощо) можливостям підприємства реалізувати заявлені цілі.

В залежності від цілей та задач, що вирішуються на конкретному підприємстві, кожен з вищезазначених механізмів використовується з різним ступенем частоти та інтенсивності. Це зумовлено тим, що результативність управління у СЕБП визначається здебільшого обґрунтованістю вибору та ступеня використання керівництвом підприємства того чи іншого механізму та його інструментарію стосовно надання переваги або концепції пост-реагування, або концепції пре-реагування в управлінні економічною безпекою підприємства. Здійснити вибір та обґрунтовано задіяти певний механізм достатньо складно в управлінні економічною безпекою підприємства з огляду на непередбачуваність та швидкоплинність перспективних змін у зовнішньому середовищі діяльності підприємства. Тому частота та інтенсивність затребуваності та використання певного механізму управління у СЕБП у значній мірі визначається менталітетом та кваліфікацією керівників та фахівців, що приймають та реалізують рішення у СЕБП.

Надалі розглянемо більш докладно зміст та загальні вирішуваних завдань у СЕБП окремих механізмів. Попередньо слід звернути увагу на те, що розуміння сутності та можливостей певного механізму в управлінні певним об'єктом залежить, перш за все, від цільових установок підприємства як виробничо-господарської та соціально-економічної системи. Зміна цільової орієнтації підприємства кардинально змінює долю того чи іншого механізму в управлінні підприємством. Управління економічною безпекою підприємства базується на декількох принципово різних підходах як до тлумачення сутності самого поняття "економічна безпека підприємства", так і розуміння способів забезпечення економічної безпеки. Можна виокремити, як мінімум, дві принципово протилежні концепції розуміння економічної безпеки: як стану захищеності від економічних загроз та як форми економічного розвитку об'єкту. Призначення механізму управління у межах кожної з цих концепцій є принципово різним. У концепції безпеки як стану захищеності механізм управління виступає засобом активного впливу на фактори СЕБП, що "відповідальні" за попередження прояву загроз, нейтралізацію можливості реалізації загроз та ліквідацію наслідків реалізованих загроз. Тобто такий механізм управління є за суттю мономеханізмом, який орієнтований на забезпечення вузькоспеціалізованого управління, де в управлінські взаємовідносини вступають лише суб'єкти та об'єкти безпеки. У концепції безпеки як форми розвитку механізм управління виступає засобом активного впливу на фактори забезпечення загальносистемних аспектів розвитку (або безпечного розвитку) підприємства. Такий механізм є частиною комплексного механізму управління підприємством, який зумовлює здійснення управлінських взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами управління підприємством в цілому. У такому випадку майже неможливо виокремити частину комплексного механізму управління, що є механізмом управління саме економічною безпекою підприємства.

Економічний механізм є найбільш залежним від сутності концепції безпеки, яка покладена в основу управління економічною безпекою конкретного підприємства. У загальному розумінні економічний механізм є засобом впливу на економічні фактори забезпечення результативності системи управління об'єктом. У будь-якій сучасній макроекономічній системі головним критерієм функціонування підприємства є критерій економічної ефективності. Усі процеси, що протікають на підприємстві, не позбавлені впливу цього критерію. Не

виключенням є і безпекозабезпечувальні процеси. Безпекозабезпечувальна діяльність має сенс лише до тих пір, поки у підприємства вистачає коштів на її здійснення. Тобто критерій економічної ефективності є одним з основних і для управління економічною безпекою підприємства – результат такого управління повинен перевищувати витрати на нього.

Класично до складу економічного механізму, у якості інструментів реалізації, відносять механізм ринкового ціноутворення, механізм самофінансування, механізм оплати праці, механізм інвестування, механізм державного регулювання та державної підтримки [14]. Але сутність кожного з інструментів як окремо, так і в складі комплексного механізму залежить від того, які саме економічні відносини та економічні інтереси взаємодіють у складі економічного механізму. Якщо тривіально вважати, що економічний механізм повинен забезпечувати умови отримання економічного доходу підприємства, то попередньо необхідно встановити яким чином СЕБП приймає участь у створенні доходу та які їй притаманні економічні інтереси. Саме у цей час постає проблема визначення концепції розуміння економічної безпеки, на основі якої збудована СЕБП. Якщо СЕБП збудована на основі концепції безпеки як стану захищеності, то оцінювання витрат у СЕБП можна здійснювати шляхом прямого вимірювання вартості тих чи інших безпекозабезпечувальних подій, заходів або процесів. Це завдання не є занадто складним на відміну від оцінювання доходів СЕБП, орієнтованої на захищеність. Стан захищеності визначається за результатами трьох основних процесів: попередження загроз, нейтралізація загроз та ліквідація наслідків реалізованих загроз. По кожному з цих процесів значно простіше визначити витрати ніж ефект, зокрема економічний.

Якщо СЕБП збудована на основі концепції безпеки як форми розвитку постає зворотна проблема – неважко оцінити ступінь розвитку підприємства, для цього існує значна кількість методик оцінювання, але значно важче визначити долю витрат підприємства на розвиток, які можна пов'язати з забезпеченням безпеки. Тому слід наголосити ще раз, що економічний механізм управління економічною безпекою підприємства є украй залежним від концепції безпеки як у аспектах складових механізму, так і у аспекті їх взаємодії.

Безпекозабезпечувальна діяльність, як і будь-яка діяльність підприємства, пов'язана з використанням ресурсів та нематеріальних активів, що мають ринкову ціну та приймають участь у загальноринкових взаємодіях. Тому управління економічною безпекою підприємства використовує механізм ринкового ціноутворення. СЕБП також є складовою частиною економіки підприємства і не може існувати за умов, коли витрати підприємства перевищують його доходи. Тому СЕБП є об'єктом впливу механізму самофінансування підприємства. У СЕБП задіяні люди – частина працівників підприємства, відносно яких працює механізм оплати праці. СЕБП є одним з найбільших на підприємстві споживачів інновацій, тому економічний механізм управління економічною безпекою підприємства має власний механізм інвестування безпекозабезпечувальної діяльності. І, насамкінець, безпекозабезпечувальні процеси на підприємстві є одними із найбільш регульованих державою. У СЕБП стикається дія не лише економічного та податкового блоків законодавства, але й блоків законодавства відносно прав та обов'язків особи, спеціальних режимів існування підприємства, а також законодавства щодо адміністративної та карної відповідальності особи та підприємства. Отже, безумовним компонентом економічного механізму є механізм державного регулювання та державної підтримки.

В цілому, слід відзначити, що економічний механізм управління економічною безпекою підприємства є найбільш часто та інтенсивно використовуваним.

Зважаючи на те, що процеси управління у СЕБП мають значну цільову розгалуженість, економічний механізм управління економічною безпекою підприємства потребує адаптації до вимог та обставин СЕБП. Тому структура економічного механізму повинна бути побудована у вигляді функціонально-цільової взаємодії функціональних та забезпечувальних підсистем системи управління підприємством з певним набором економічних методів і важелів впливу на економічні інтереси, що існують у СЕБП.

Наступним важливим механізмом в управлінні економічною безпекою підприємства є організаційний механізм. У якості складових інструментів в організаційному механізмі присутні структурний механізм, механізм планування, механізм організації управління, механізм адміністрування та інформаційний механізм. Призначенням організаційного механізму є "формування і посилення організаційного потенціалу підприємства як складової ресурсів управління, що забезпечують дію на фактори виробництва" [15]. Сутність виконуваних завдань організаційним механізмом в управлінні економічною безпекою підприємства в цілому співпадає з загальним розумінням дії цього механізму в управлінні підприємством. Тому у СЕБП організаційний механізм задіяний у: проектуванні структури та формуванні цілеспрямованої безпекозабезпечувальної діяльності, організації безпекозабезпечувальної діяльності відповідно до встановлених цілей, організації управління безпекозабезпечувальною діяльністю разом з плануванням та інформаційним забезпеченням, процесах реорганізації СЕБП у відповідності до змін зовнішнього середовища та цілей СЕБП. Інтенсивність використання організаційного механізму у СЕБП є дещо нижчою ніж економічного, за виключенням інструментів оперативного управління та адміністрування, які задіяні постійно.

Мотиваційний механізм в управлінні економічною безпекою підприємства є сукупністю мотивів, що використовуються при формуванні зацікавленості в результатах безпекозабезпечувальної діяльності. Кожен з інструментів, що входить до складу мотиваційного механізму, є сукупністю визначених мотивів. Тому у складі мотиваційного механізму присутні механізм мотивації праці, механізм мотивації підвищення економічної захищеності підприємства та механізм мотивації організування. Характерною відмінністю мотиваційного механізму у СЕБП є унікальність мотивоформуючих факторів та процесів, що зумовлені сутністю безпекозабезпечувальної діяльності. Сукупність спонукальних причин у процесах забезпечення економічної безпеки підприємства є новою та маловивченою категорією з причини відсутності таких процесів у далекому та недалекому минулому. У цьому сенсі перенесення принципів дії мотиваційного механізму у системі управління підприємством у традиційному розумінні на дію мотиваційного механізму у СЕБП не можна вважати доцільним. Отже, розбудова мотиваційного механізму в управлінні економічною безпекою підприємства є самостійною цікавою науковою задачею.

Правовий механізм у СЕБП реалізується шляхом формування правових відносин підприємства: з державою щодо правил та обмежень безпекозабезпечувальних заходів; з власними працівниками, контрагентами та учасниками зовнішнього середовища щодо межі законності безпекозабезпечувальної діяльності підприємства; з потенційними та реальними суб'єктами злочинних дій відносно підприємства щодо межі правової терпимості підприємства. Ці сукупності правових відносин породжують конкретні робочі механізми у складі правового механізму: механізм правових відносин з державою; механізм правових відносин з учасниками зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства; механізм правових відносин з елементами зовнішнього та внутрішнього середовища, що мають або реалізують

злочинні наміри відносно діяльності підприємства. Формально правовий механізм у СЕБП є організованою сукупністю правових інститутів і норм господарського, адміністративного та кримінального характеру. Область застосування правового механізму у СЕБП є дуже широкою, майже тотожної дії економічного механізму. Відмінною особливістю правового механізму у СЕБП є те, що він виконує здебільшого регуляційну функцію, у той час як організація та управління у визначеному полі правових відносин реалізується іншими механізмами. Це пояснюється тим, що правовий механізм використовує норми права, але не формує відповідні цим нормам мотивації діяльності.

Що стосується інституційного механізму в управлінні економічною безпекою підприємства, то слід відзначити новизну цього поняття та його наукову недооціненість та недоопрацьованість. Поява концепту інституційного механізму в управлінні відбулась недавно і пов'язана зі стрімко зростаючим як науковим, так і практичним інтересом до інститутів та їх ролі у регулюванні діяльності підприємства. Безпекозабезпечувальна діяльність на підприємстві також пов'язана із взаємодією численних формальних та неформальних інститутів підприємства. Інституціоналізм виходить з того, що саме інститути та інституційна взаємодія є регуляторами діяльності підприємства, а не механізми управління. Зокрема у СЕБП можна виокремити три напрями, що слугують відправною точкою для формування конкретних інструментів інституційного механізму. На нашу думку, до складу таких інструментів можна віднести механізм трансакційних витрат, механізм протидії опортунізму та інформаційній асиметрії та механізм контрактних відносин робітника та підприємства. Змістовне наповнення трьох вказаних інструментів у контексті безпекозабезпечувальної діяльності на підприємстві також є перспективним напрямом наукових досліджень.

ОБГОВОРЕННЯ

Таким чином, на основі дослідження сутності окремих механізмів управління економічною безпекою підприємства та їх складових інструментів, можна сформулювати загальні правила формування та функціонування цих механізмів у безпекозабезпечувальній діяльності.

1. Механізми управління економічною безпекою підприємства належить розглядати як важливу складову системи управління підприємством в довгостроковій перспективі для підприємств будь-якого розміру.

2. Механізми управління економічною безпекою підприємства не повинні вступати у протиріччя один з одним, їх взаємодія повинна породжувати синергію.

3. Механізми управління економічною безпекою підприємства повинні включати у себе унікальну мотиваційну складову, унікальність якої зумовлена парадигмальною та прагматичною новизною залучення безпекозабезпечувальних процесів до діяльності вітчизняних підприємств. Невірно є позиція, що сукупність спонукальних аспектів та мотивів може бути скопійована з процесів загального управління підприємством для використання у СЕБП. Безпекозабезпечувальна діяльність вимагає формування цілком нового пулу мотивів, який відповідає філософії та ідеології безпеки.

4. Механізми управління економічною безпекою підприємства повинні мати властивості цілісності та відокремленості елементів. Тобто, зміни в одних механізмах повинні ініціювати зміни в інших.

5. Механізми управління економічною безпекою підприємства повинні мати різну тривалість життєвого циклу, в залежності від домінуючих цілей, що є основою формування намірів керівництва підприємства та працівників як у близькій перспективі, так і у далекій.

Обґрунтування отриманих результатів. Значущість отриманих результатів емпірично визначається тим, що отримані результати можуть бути основою розробки методології формування механізмів управління у СЕБП.

Висновки. Якщо характеризувати механізми управління економічною безпекою підприємства в цілому, то їх можна представити як сукупність економічних, організаційних, мотиваційних, технологічних, правових та інституційних факторів та заходів впливу суб'єктів управління безпекою на об'єкти управління економічною безпекою підприємства з метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

У реальній практиці безпекозабезпечувальної діяльності ці механізми настільки тісно пов'язані між собою, що важко виокремити якийсь одно значний фактор, який належав би лише одному з механізмів управління та не був складовою інших механізмів. Тому виокремлення механізмів управління економічною безпекою підприємства за ознакою однорідності здійснюється лише за головними їх ознаками: економічною, правовою, організаційною тощо.

Не слід сприймати досліджувані механізми управління як мономеханізми. Вони є складовими інтегрованого комплексу, який має назву комплексного механізму управління. Лише комплексний механізм здатен вирішувати увесь спектр завдань з досягнення стратегічних та тактичних цілей СЕБП при різних умовах функціонування підприємства. Отже, процес формування механізмів управління у СЕБП відбувається ітеративно відповідно з цілями та стратегіями забезпечення економічної безпеки підприємства. Результатом дії механізмів і буде приведення об'єкта управління у відповідність з поставленими цілями. Якщо підприємство не може реалізувати вимоги механізмів управління щодо необхідності залучення певного обсягу економічних, організаційних та інших видів ресурсів необхідно переглядати інструментарій механізмів або цілі управління. Це й зумовлює ітеративність.

На практиці комплексність дії усіх механізмів управління економічною безпекою підприємства досягається за рахунок синтезу об'єктів та суб'єктів управління, цілей та стратегій управління, факторів, методів та ресурсів управління у межах певних безпекозабезпечувальних процесів.

Перспективним напрямом подальших досліджень у визначеному предметному полі є змістовне наповнення кожного з досліджених механізмів управління конкретними складовими, що враховують зміст та вимоги управління економічною безпекою підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалкин, Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л.И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4-13.
2. Большой экономический словарь: БЭС / [авт. и сост. Л.Б. Борисов]. – М.: Книжный мир, 2001. – 892 с.
3. Словник сучасної економіки Макміллана / [пер. з англ.]. – К.: АртЕк, 2000. – 640 с.
4. Ожегов, С.И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
5. Райзберг, Б.А. Современный экономический словарь / Райзберг Б.А., Лозовский Л.М., Стародубцева Е.Б. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
6. Берсуцкий, Я.Г. Принятие решений в управлении экономическими объектами: методы и модели / Берсуцкий Я.Г., Лепа Н.Н., Берсуцкий А.Я. – Донецк: ООО "Юго-Восток, Лтд", 2002. – 276 с.
7. Дафт, Р.Л. Менеджмент / Р.Л. Дафт. — СПб.: Питер, 2001. – 832 с.
8. Ладико, И.Ю. Общий менеджмент: [учебн. пособие] / И.Ю. Ладико, В.Г. Сумцов. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 278 с.
9. Мильнер, Б.З. Теория организации: [учебн. для вузов] / Б.З. Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 720 с.

10. Чаленко, А.Ю. О неопределённости термина "механизм" в экономических исследованиях [Электронный ресурс] / А.Ю. Чаленко. – Режим доступа: <http://www.kapital-rus.ru>.
11. Ляшенко, О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : [монографія] / О.М. Ляшенко. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
12. Мишин, В.М. Исследование систем управления / В.М. Мишин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 527 с.
13. Баскаков, А.Я. Методология научного исследования: [учебн. пособие] / А.Я. Баскаков, Н.В. Туленков. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
14. Томпсон, А.А. Стратегический менеджмент: [учебн. для вузов] / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд. – М.: «ЮНИТИ», 1998. – 576 с.
15. Управление крупным предприятием : [монографія] / [Козаченко А.В., Ляшенко А.Н., Ладыко И.Ю. и др.]. – К.: Либра, 2006. – 384 с.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Козаченко Г.В.

Стаття надійшла до редакції
12.11.2013 р.